

ARCHEOLOGIENOTA HAACHT - TERWILGENSTRAAT

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
G. VERBEELEN, E. DIRIX, N. PIL,
A. SYS & E. AUDENAERT

JUNI 2017

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Haacht - Terwilgenstraat

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix,
Nathalie Pil, Annelien Sys en Evelien Audenaert

Opdrachtgever

Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA

Projectnummer

2017F157

Plaats en datum

Kortenaken, 28 juni 2017

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2017F157

ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen .....</i>	4
1.2	<i>Beschrijving onderzoekopdracht .....</i>	4
1.3	<i>Doelstellingen .....</i>	7
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	7
1.5	<i>Onderzoeksvragen .....</i>	7
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie .....</i>	8
2.2	<i>Toekomstige situatie.....</i>	9
3	Bureauonderzoek	11
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering .....</i>	11
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	18
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen.....</i>	21
3.4	<i>Archeologische verwachting .....</i>	26
4	Resultaten bureauonderzoek	27
4.1	<i>Algemeen .....</i>	27
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen .....</i>	27
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek .....</i>	28
4.4	<i>Programma van maatregelen.....</i>	29
5	Bibliografie	30
6	Figurenlijst.....	31
7	Plannenlijst.....	32

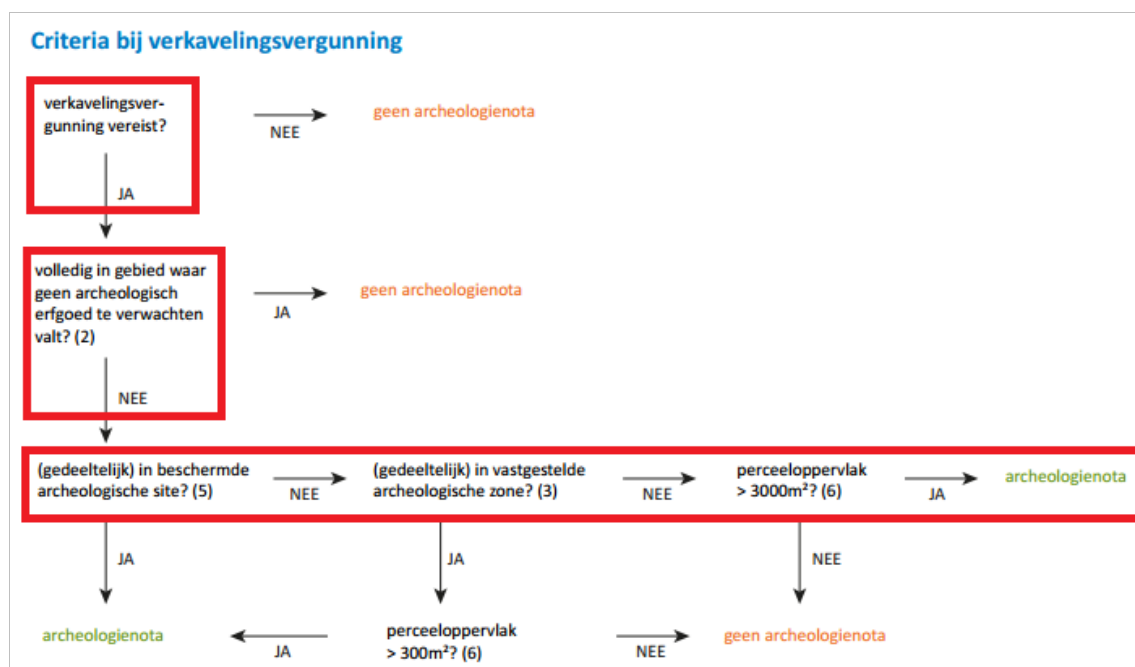
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een verkavelingsaanvraag is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij verkavelingsvergunningen

1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

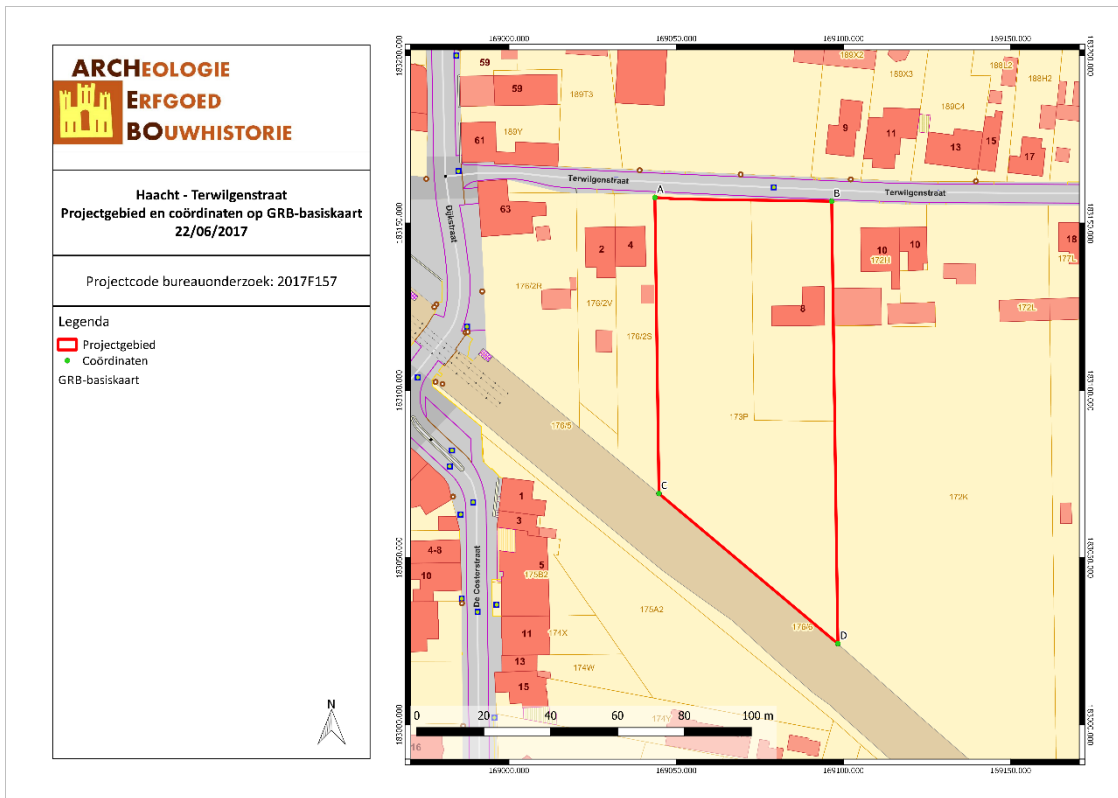
Naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Landmeterskantoor Winston Schoeters een archeologienota opgemaakt voor de Terwilgenstraat in Haacht. Twee percelen zijn opgenomen in het plan. Het reeds bebouwde perceel wordt verkleind. De westelijke perceelgrens wordt opgeschoven naar het oosten, de zuidelijke naar het noorden. De bebouwing blijft behouden. Het tweede perceel wordt ingedeeld in drie loten die elk voorzien worden van een bouwzone. Lot 1 krijgt een bouwzone van ca. 1.135 m², lot 2 een van ca. 120 m² en lot 3 een van ca. 126 m². De totale oppervlakte van het projectgebied is ca. 5.828 m².

Aangezien de aanvraag voor een verkavelingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in juni en juli 2017 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever, Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, was Jeroen Verhaegen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en

de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

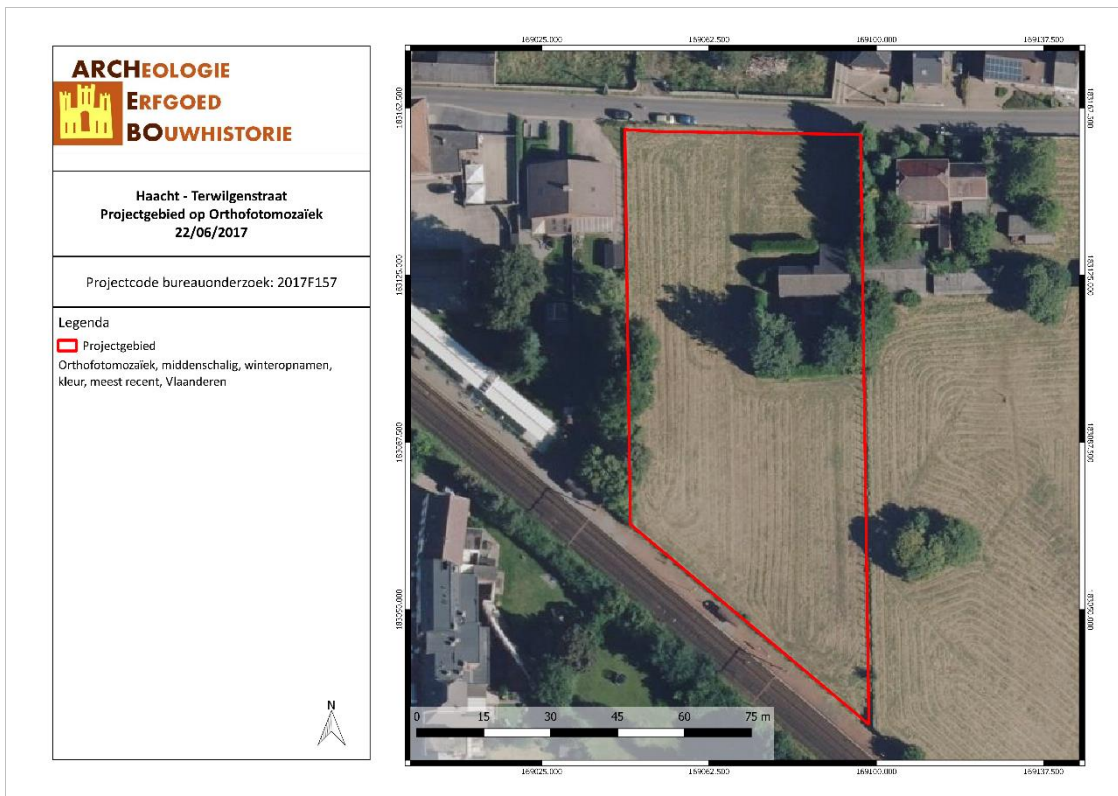
Administratieve fiche			
Naam site:	Haacht - Terwilgenstraat		
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem		
Ligging:	Provincie Vlaams-Brabant, Haacht, deelgemeente Wespelaar, Terwilgenstraat 8		
Kadaster:	Haacht, afdeling 3, sectie B, percelen 173P en 173S		
Coördinaten:	A	X	169043.621
		Y	183157.647
	B	X	169096.443
		Y	183156.502
	C	X	169044.841
		Y	183069.174
	D	X	169098.326
		Y	183024.320
Opdrachtgever:	Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA Gemeenteplein 22 3140 Keerbergen		
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba		
Projectcode bureauonderzoek:	2017F157		
Projectleiding:	Jan Claesen		
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Bewaarplaats archief:	ARCHEBO bvba (tijdelijk)		
Grootte projectgebied:	Ca. 5.828 m ²		
Uitvoeringsperiode:	19 – 28 juni 2017		
Reden van de ingreep	Verkaveling van bestaande percelen, aanpassing huidige perceelgrenzen		
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.		
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, verkaveling		

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.

HATE/17/06/22/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017)

HATE/17/06/22/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerendergoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerendergoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4 RANDVOORWAARDEN

De huidige eigenaar laat geen enkele vorm van onderzoek toe. De aanvrager is geen eigenaar van het terrein. Zodoende handelt het hier om een archeologienota met uitgesteld traject.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

De percelen van het projectgebied liggen aan de Terwilgenstraat in Wespelaar, een deelgemeente van Haacht, gelegen in de provincie Vlaams-Brabant. Het perceel 173S is bebouwd. Het andere perceel is weiland.

Figuur 4: Vooraanzicht van projectgebied (Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, 2017)

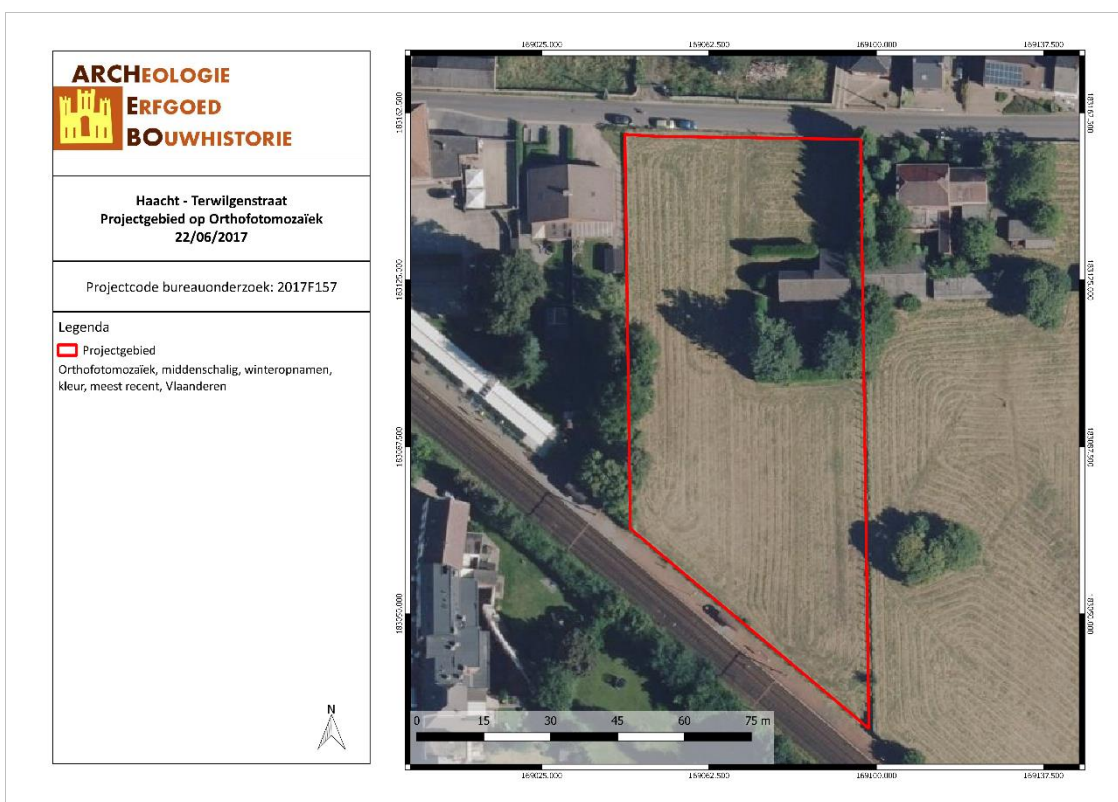

Figuur 5: Weiland op het projectgebied (Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, 2017)

Figuur 6: Weiland aan zuidelijke grens van het projectgebied (Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, 2017)

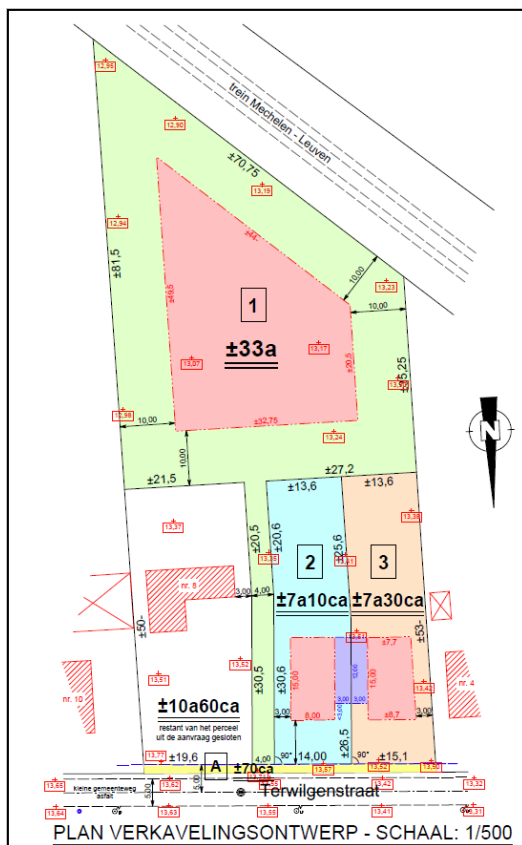

HATE/17/06/22/3 - Digitale aanmaak

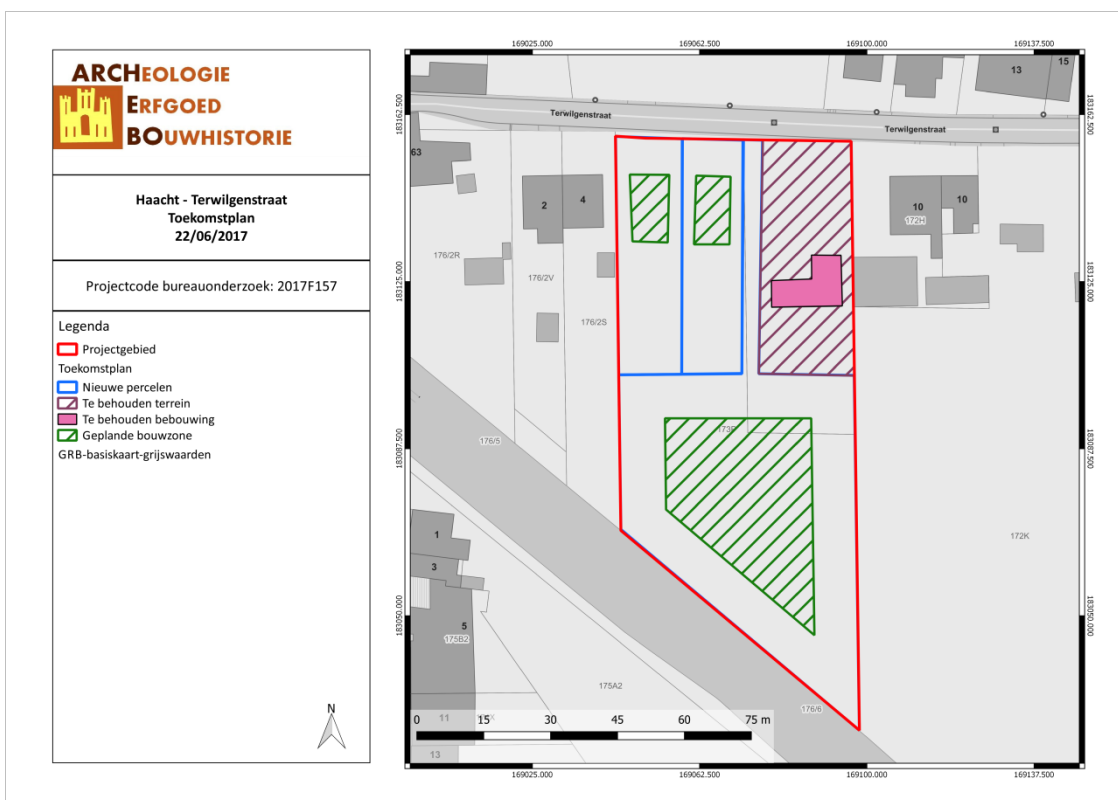
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Twee percelen zijn opgenomen in het plan. Het reeds bebouwde perceel wordt verkleind. De westelijke perceelgrens wordt opgeschoven naar het oosten, de zuidelijke naar het noorden. De bebouwing blijft behouden. Het tweede perceel wordt ingedeeld in drie loten die elk voorzien worden van een bouwzone. Lot 1 ligt in het zuidelijk gedeelte van het perceel en krijgt een bouwzone van ca. 1.135 m², lot 2 ligt naast het bebouwde perceel krijgt een bouwzone van ca. 120 m² en lot 3 één van ca. 126 m².

Figuur 8: Plan van de geplande werken (Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, 2017)

HATE/17/06/22/4 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2017)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

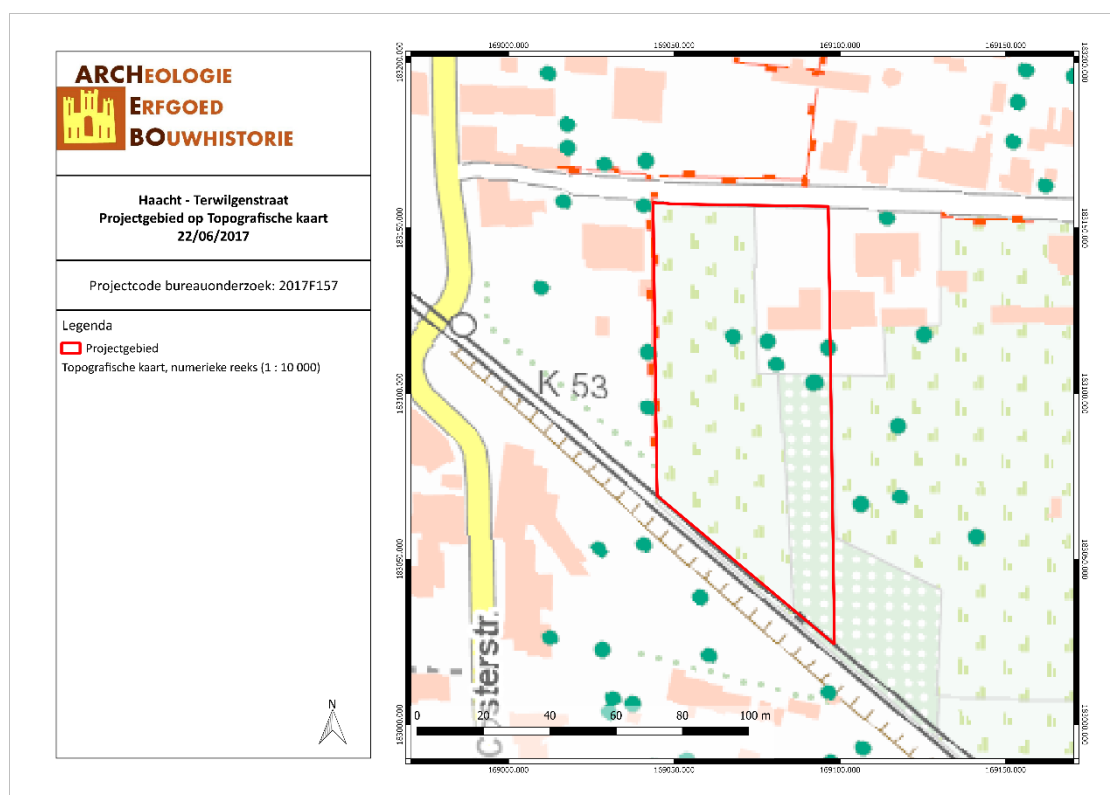
In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in georeferenciede vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

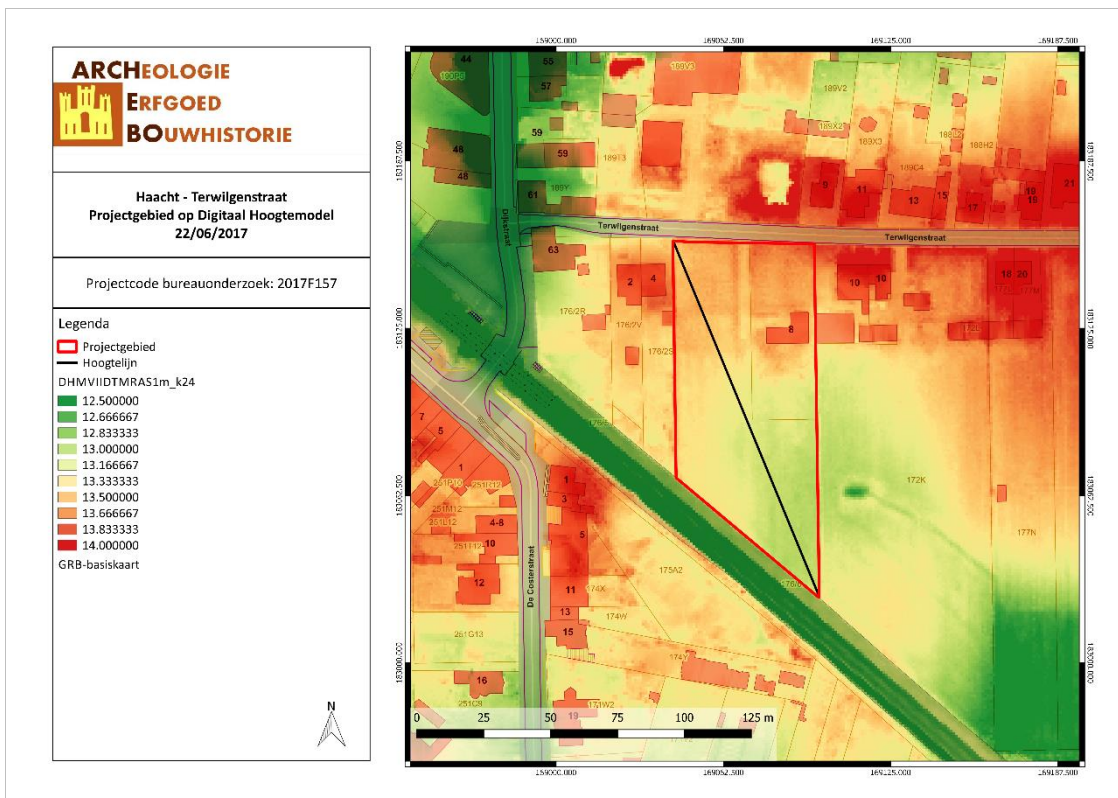
3.1.1 Topografische situering

Het projectgebied ligt aan de Terwilgenstraat in Wespelaar, een deelgemeente van Haacht, gelegen in de provincie Vlaams-Brabant. Haacht ligt op ca. 10 km van Leuven, op ca. 13 km van Mechelen en op ca. 15 km van Vilvoorde. Het projectgebied ligt vlak aan de spoorweg Mechelen – Leuven. Het projectgebied ligt tussen ongeveer 12,8 en 13,8 meter boven de zeespiegel. Kadastraal ligt het gebied in afdeling 3, sectie B, percelen 173P en 173S.

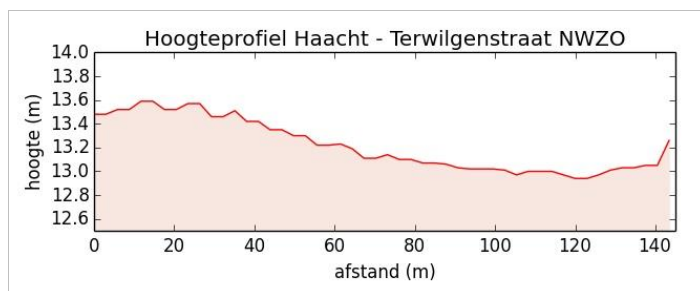
HATE/17/06/22/5 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017).

HATE/17/06/22/6 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017).

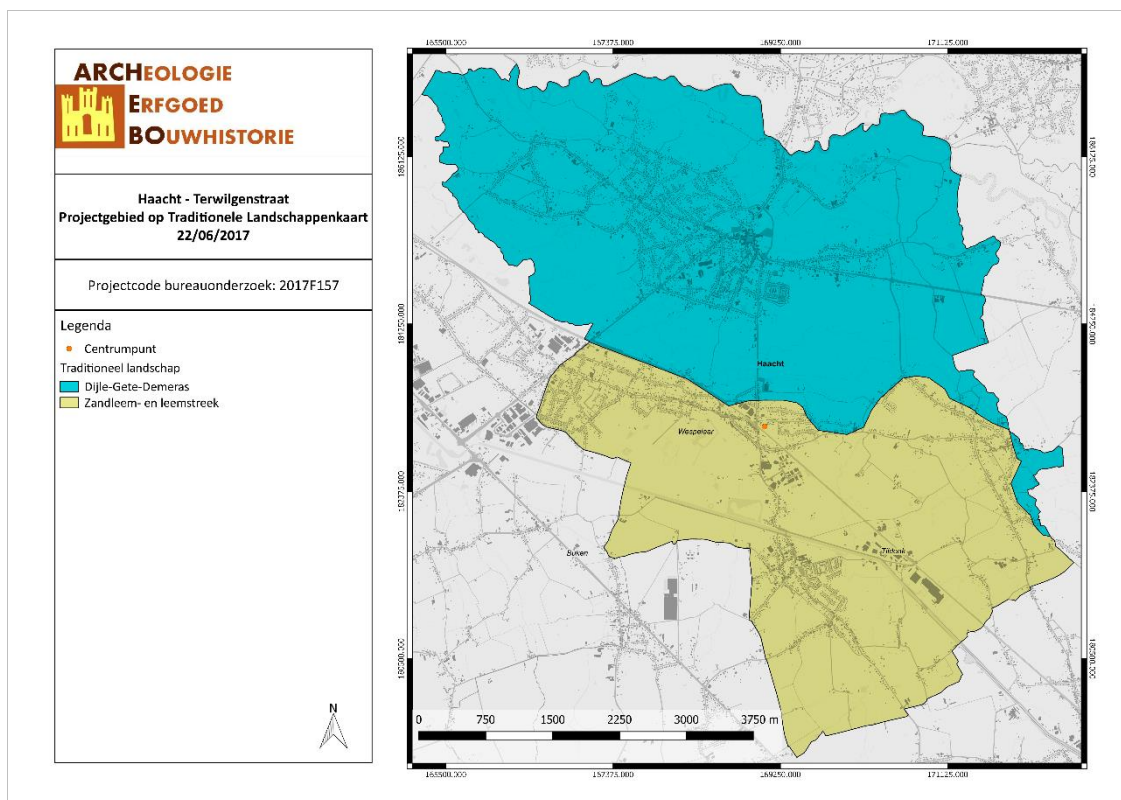

Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2017).

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Wespelaar is een deelgemeente van Haacht, gelegen in de provincie Vlaams-Brabant. De gemeente Haacht ligt aan de zuidelijke grens van de Brabantse Kempen. Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Zandleem- en leemstreek'.

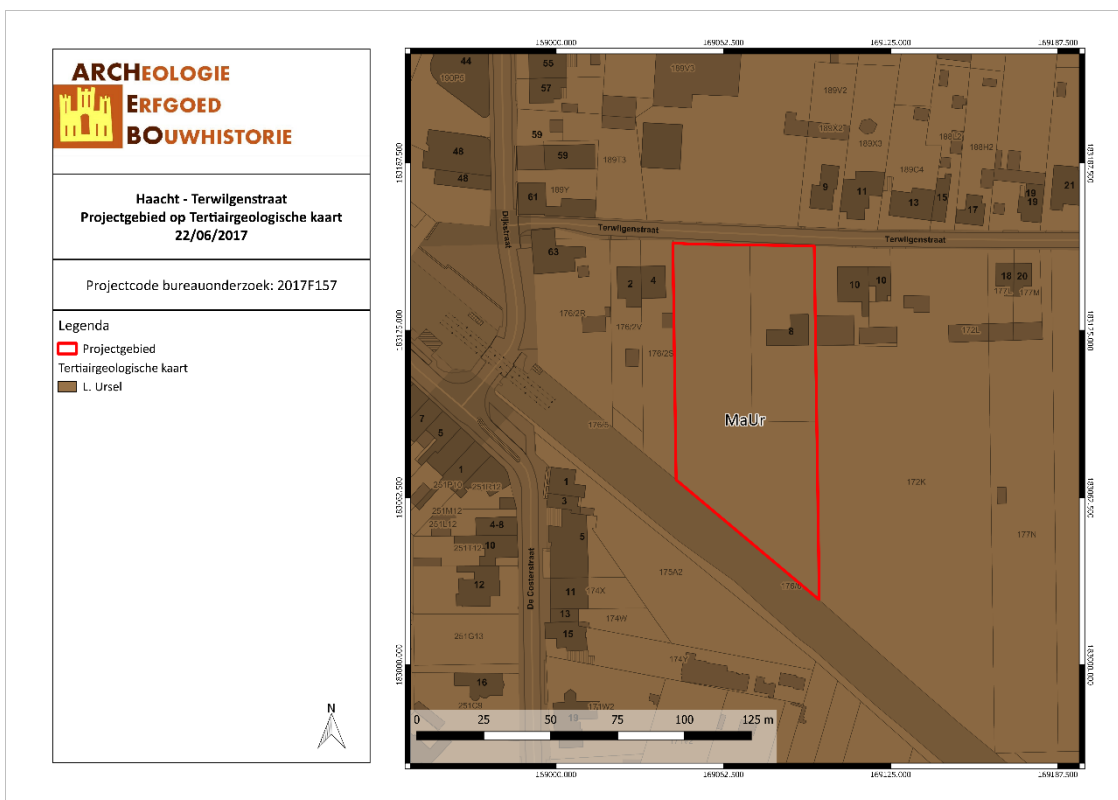
HATE/17/06/22/7 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Haacht aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksterrein zich binnen het Lid van Ursel.

Deze bestaat uit homogene grijsblauwe tot blauwe klei, die weinig of niet kalkhoudend en niet glauconiethoudend is.

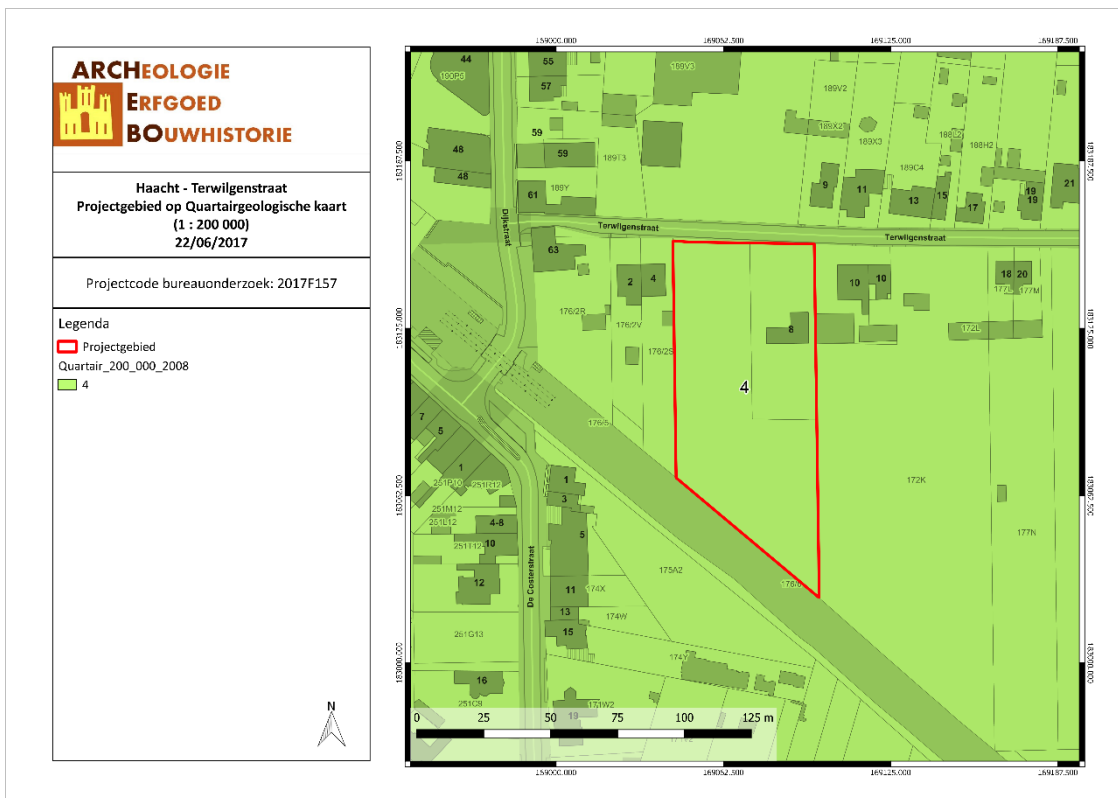

HATE/17/06/22/8 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2017).

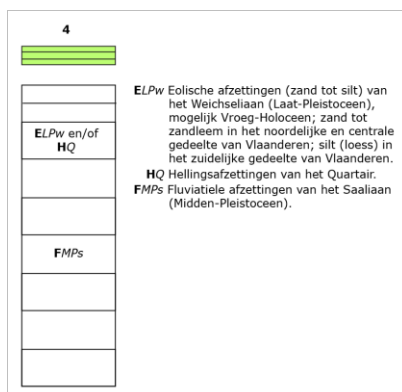
3.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het projectgebied zich volledig binnen type 4. Het type 4 bestaat uit fluviatiele afzettingen van het Saaliaan (Midden-Pleistoceen), mogelijk bedekt door Eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) tot mogelijk het Vroeg-Holoceen. In het noordelijke en centrale deel van Vlaanderen bestaan de afzettingen uit zand tot zandleem, in het zuidelijk deel van Vlaanderen bestaan ze uit silt/leem.

HATE/17/06/22/9 - Digitale aanmaak

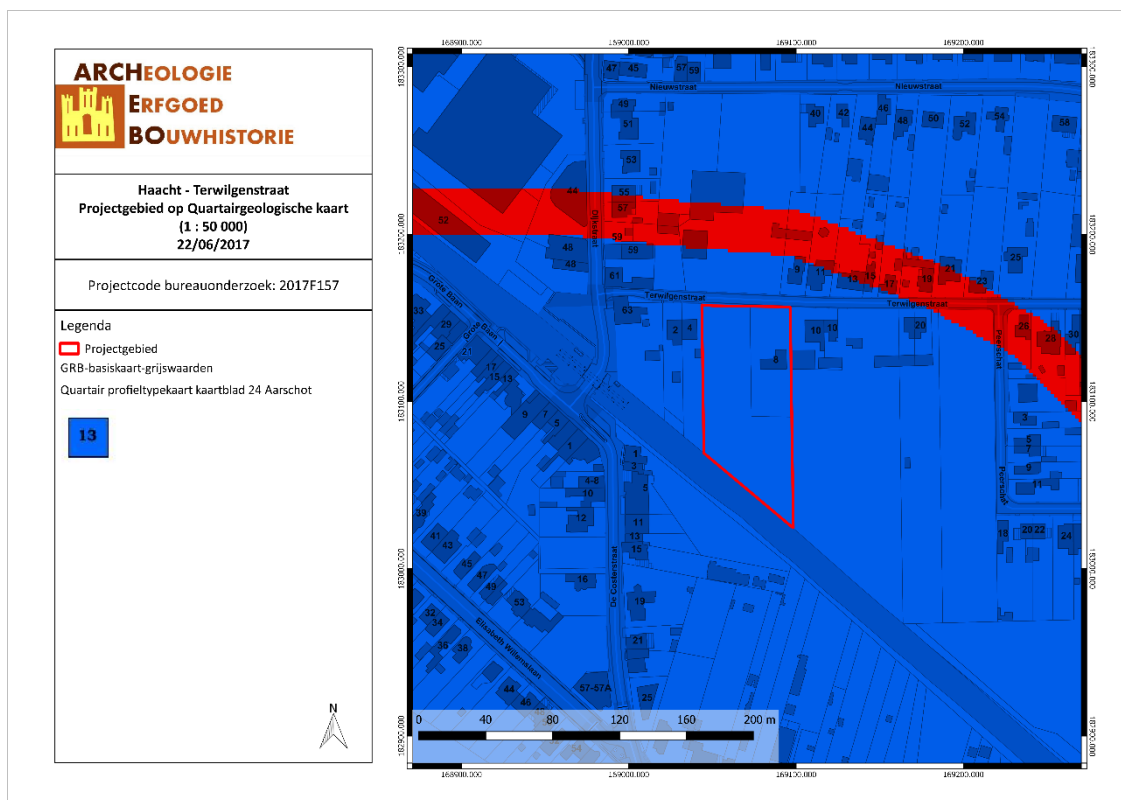
Figuur 15: Situering van het projectgebied op de Quartairegeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2017).

Figuur 16: Uitleg van het type volgens de quartairegeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016).

Volgens de quartairegeologische kaart (1/50.000) kent het projectgebied het type 13. Dit type bestaat uit een onderlaag van fluviatiele afzettingen uit het Saaliaan, bestaande uit zand tot grind (Formatie van Nieuwenrode). Deze laag wordt vervolgens bedekt door zandige tot zandlemige eolische afzettingen uit het Weichseliaan, homogeen bovenaan en mogelijk gevolgd door een alternatie van zand- en leemlagen (Formatie van Gent).¹

¹ Frieda Bogemans en Marc Van Molle, *Toelichting bij de Quartairegeologische Kaart - Kaartblad 24, Aarschot* (Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 2007), 9–10.

HATE/17/06/22/10 - Digitale aanmaak

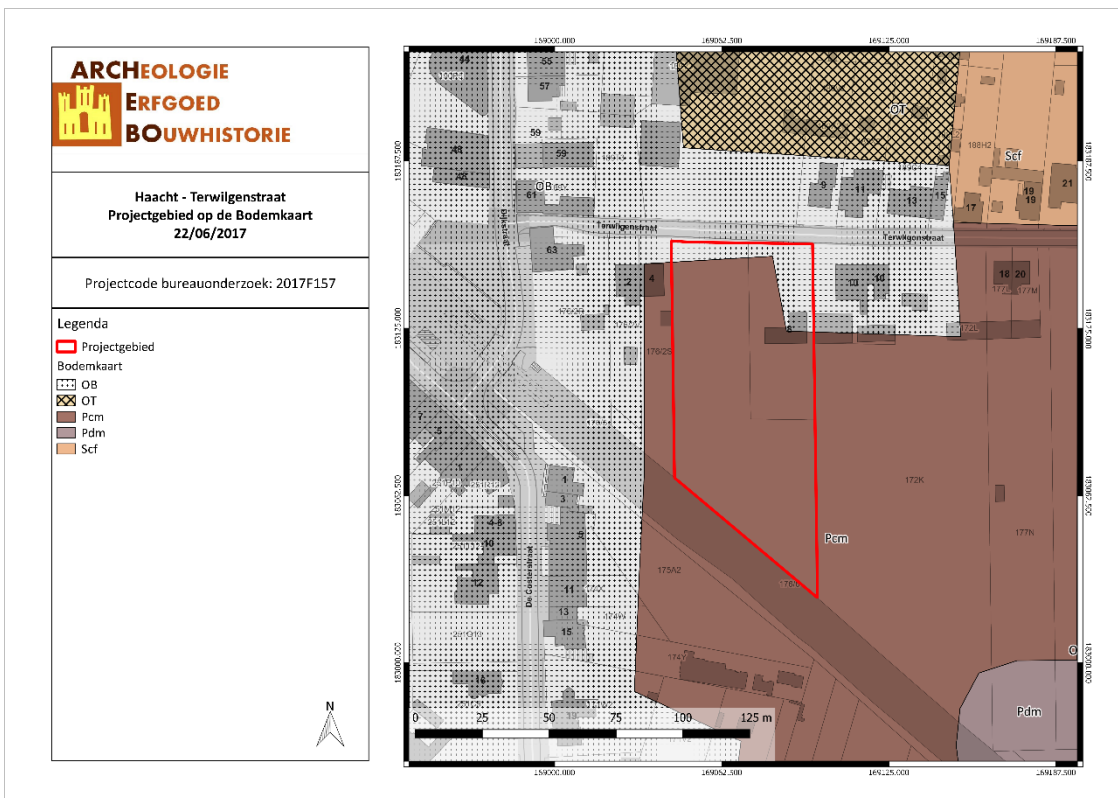
Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Quartairegeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2017).

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven als OB (bebouwde zone) en Pcm. Een bodem van het type Pcm is een matig droge, lichte zandleem grond met diepe antropogene humus A horizont. Het is een pluggenbodem met een dikke humeuze bovenlaag van meer dan 60 cm. Deze bovenlaag is deels ontstaan door het langdurig aanvoeren van organisch materiaal, waardoor het profiel ook meermaals is opgehoogd. De ophoging gebeurde ook door natuurlijke opstuiving die gepaard ging met de bodembewerking. Pluggenbodems kunnen bruin- of grijsachtig van kleur zijn. Meestal rust deze humeuze bovenlaag op een Podzol B. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm.²

² L. Baeyens, *Bodemkaart van België - Verklarende tekst bij het kaartblad Haacht 74W* (Instituut tot aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw, 1962), 54–55; E Van Ranst en C Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000), 155.

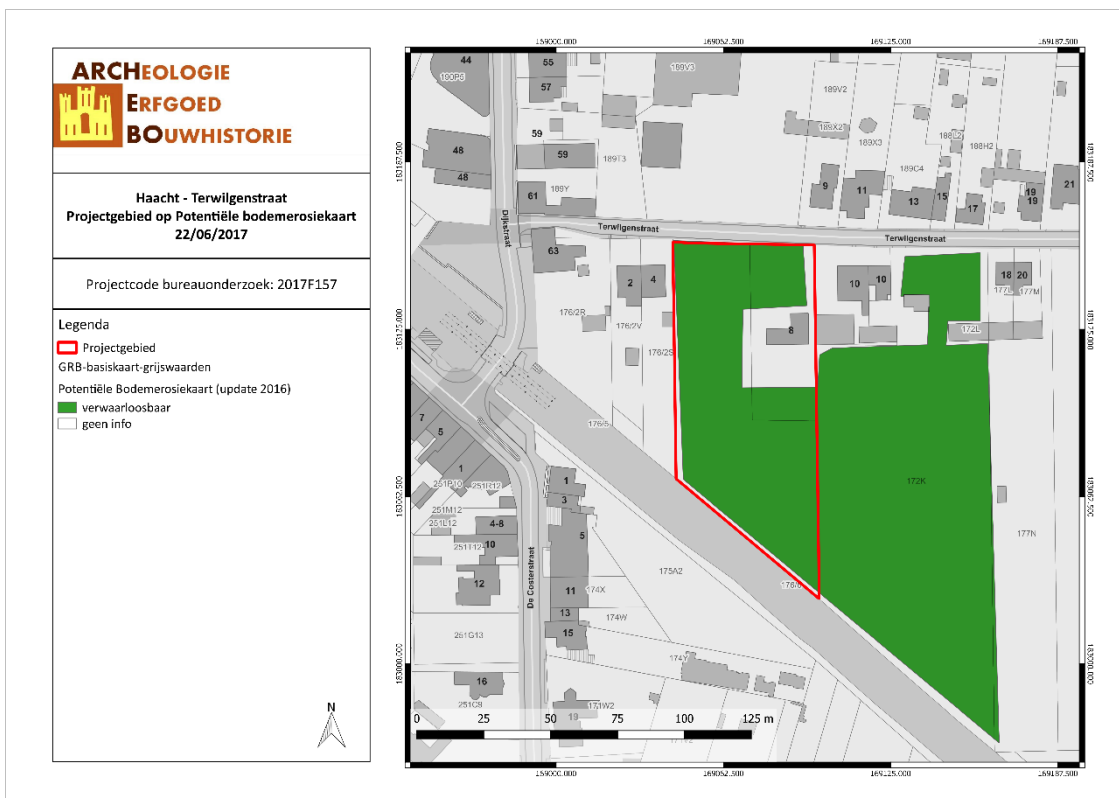

HATE/17/06/22/11 - Digitale aanmaak

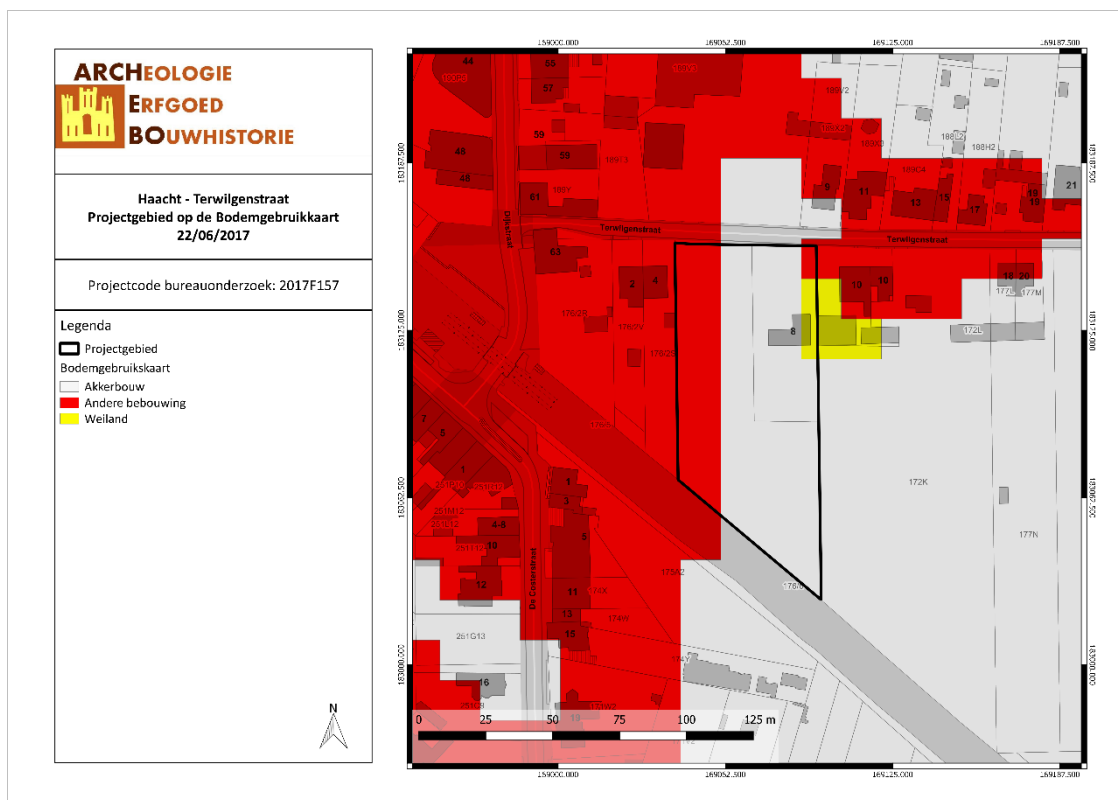
Figuur 18: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017).

Op de Potentiële bodemerosiekaart is het projectgebied gekarteerd als verwaarloosbaar. Voor een klein gedeelte is er geen informatie beschikbaar. Volgens de bodemgebruiksaanwijzing ligt het projectgebied in andere bebouwing, akkerbouw en weiland.

HATE/17/06/22/12 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017).

HATE/17/06/22/13 - Digitale aanmaak

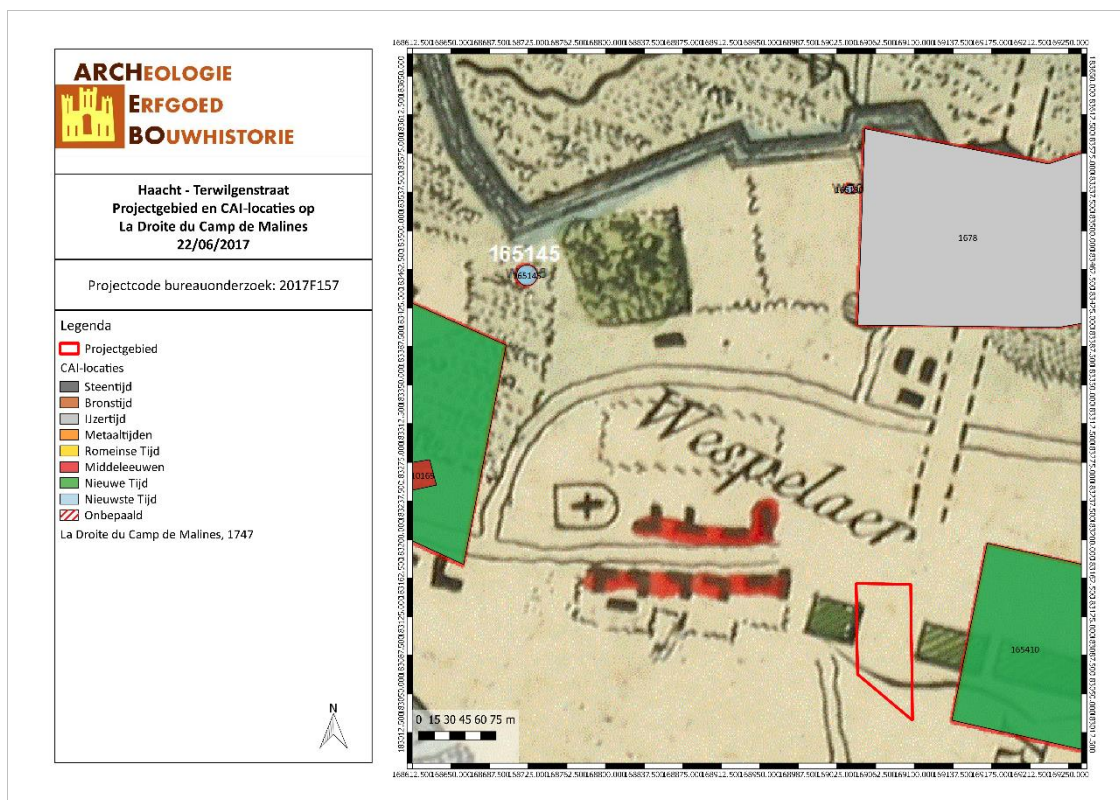
Figuur 20: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikkaart (Geopunt, 2017).

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe en ruime omgeving.

Ten zuiden van het projectgebied zijn op ca. 600 m en ca. 1000 m twee vondsten uit de Steentijd gevonden. Het gaat om lithisch materiaal en om een dubbelschrabber op een kling uit grijze silex. Ten noorden van het projectgebied zijn op ca. 200 à 400 m scherven uit de IJzertijd teruggevonden. Daarnaast zijn er ook vier vondsten uit de Middeleeuwen genoteerd. Het gaat om een site met walgracht, twee Mottekastelen en een kerk. Deze vondsten liggen ten oosten, ten zuidwesten en ten westen van het projectgebied. Ten westen van het projectgebied ligt op ca. 600 m een site met walgracht uit de 17de eeuw. Ten westen en ten oosten van het projectgebied is CAI-locatie 165410 gelegen. Het zou hier gaan om het Frans kampement onder bevel van Maarschalk Maurice de Saxe. Deze stelling zou deel uitgemaakt hebben van een Franse verdedigingslinie tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748). Tot op heden heeft men deze stelling nog niet archeologisch kunnen traceren. Het vermoedelijke bestaan hiervan is afgeleid van de kaart La Droite du Camp de Malines (1747).

HATE/17/06/22/14 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Projectgebied en CAI-locaties op La Droite du Camp de Malines, 1747.

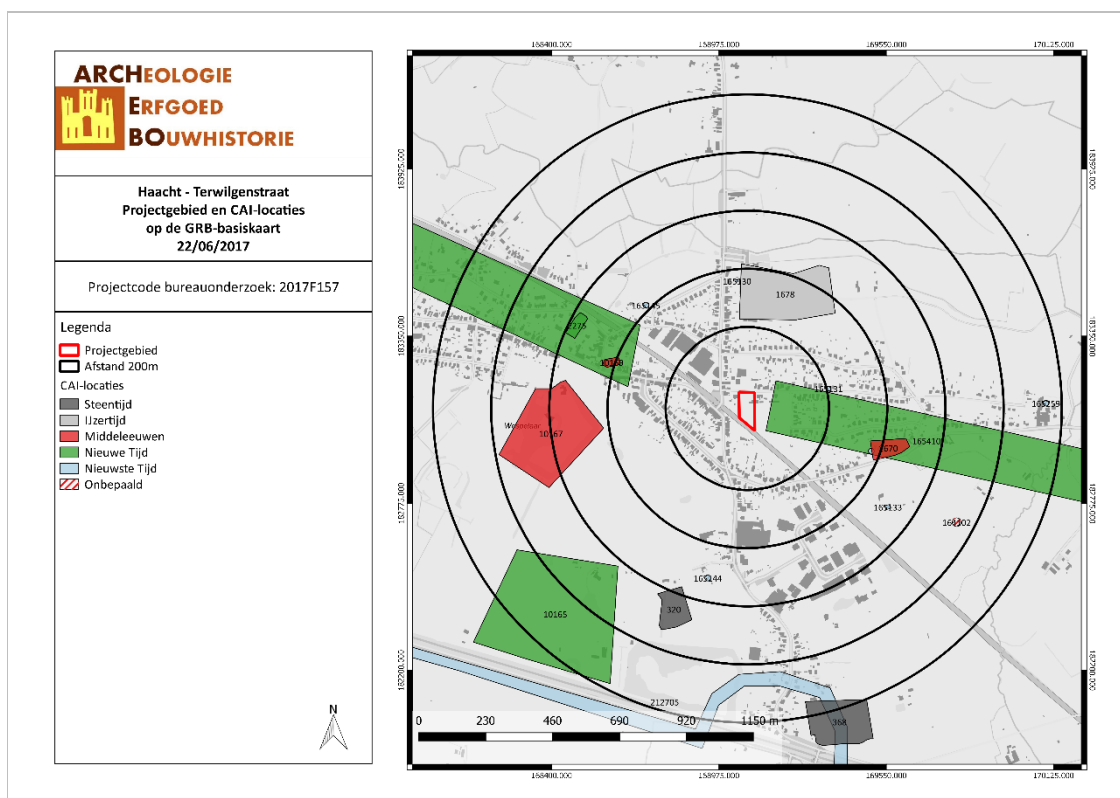
Op 800 à 1000 m van het projectgebied ligt een luthof uit de 18de eeuw. In het zuiden, op ca. 1000 m van het projectgebied zijn sporen teruggevonden van een Duitse gevechtlijn uit de Eerste Wereldoorlog. Binnen een straal van ca. 900 m liggen zeven bunkers die deel uitmaakte van de KW-linie tijdens het Interbellum en de Tweede Wereldoorlog.

In de ruime omgeving van maximum 1000 meter bevinden zich dus enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
1670	Site met walgracht	Middeleeuwen
368	Lithisch materiaal	Steentijd
165259	Bunker KW-linie	WO II
10165	Luthof	18 ^{de} eeuw
2275	Site met walgracht	17 ^{de} eeuw
165130	Bunker KW-linie	WO II
165131	Bunker KW-linie	WO II
165132	Bunker KW-linie	WO II
165133	Bunker KW-linie	WO II
10167	Motte	Middeleeuwen
165144	Bunker KW-linie	WO II
212705	Duitse gevechtlijn	WO I
165145	Bunker KW-linie	WO II
10169	Kerk	Middeleeuwen
1678	IJzertijdscherven	IJzertijd
164102	Kuil	Onbepaald
320	Dubbelschrabber op kling	Steentijd

165410

Tijdelijk militair kampement

18de eeuw

HATE/17/06/22/15 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2017).

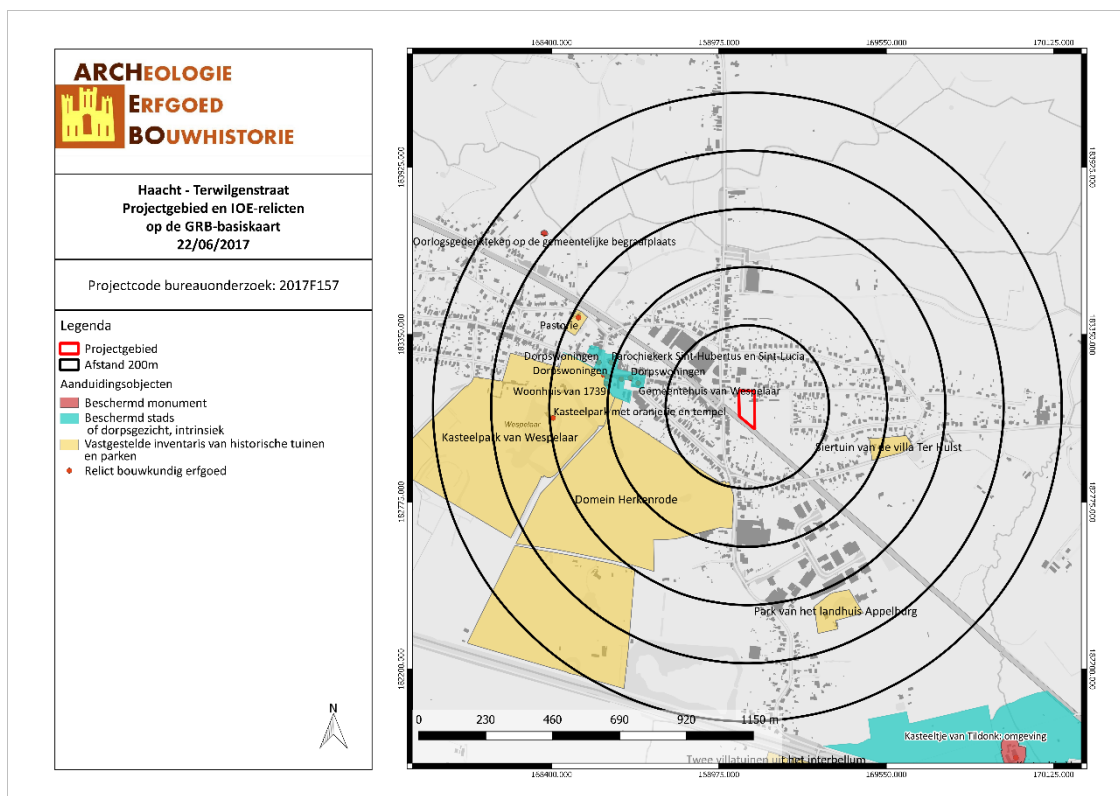
3.2.2 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten zoeken. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.³

ID	Relict	Bescherming	Datering
214974	Oorlogsgedenkteken op de gemeentelijke begraafplaats	Monument Oorlogsgedenkteken op de gemeentelijke begraafplaats	22-02-2013
120602	Dorpskern Wespelaar	Stads- of dorpsgezicht, intrinsiek Dorpskern Wespelaar	30-03-2017
41875	Pastorie	Bouwkundig erfgoed Pastorie	05-10-2009
41872	Kasteelpark met oranjerie en tempel	Bouwkundig erfgoed Kasteelpark met oranjerie en tempel	05-10-2009
41871	Parochiekerk Sint-Hubertus en Sint-Lucia	Bouwkundig erfgoed Parochiekerk Sint-Hubertus en Sint-Lucia	05-10-2009
216652	Gemeentehuis van Wespelaar	Bouwkundig erfgoed Gemeentehuis van Wespelaar	11-12-2014
41873	Woonhuis van 1739	Bouwkundig erfgoed Woonhuis van 1739	05-10-2009
41874	Dorpswoningen	Bouwkundig erfgoed Dorpswoningen	05-10-2009

³ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2017, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

134506	Omgrachte pastorietuin	Inventaris landschappelijk erfgoed historische tuin of park
134505	Siertuin van de villa Ter Hulst	Inventaris landschappelijk erfgoed historische tuin of park
134501	Park van het landhuis Appelburg	Inventaris landschappelijk erfgoed historische tuin of park
134504	Domein Herkenrode	Inventaris landschappelijk erfgoed historische tuin of park
134503	Kasteelpark van Wespelaar	Inventaris landschappelijk erfgoed historische tuin of park

HATE/17/06/22/16 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (AOE, 2017)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

Onderzoek historische bronnen

Op de plaats van de huidige Leibeek, die nu nog steeds de grens met Haacht vormt, stroomde tot ongeveer 700 jaar vóór Christus de Dijle. Zo wordt duidelijk waarom de Leibeek bij de vorming van de bisdommen in de zesde eeuw na Christus nog steeds als grens genomen werd. Dit is de reden waarom Wespelaar en Tildonk bij Kamerijk kwamen, terwijl Haacht en Werchter bij Luik werden gevoegd. Wespelaar wordt voor het eerst vermeld in 1154 als 'Wispelaar', een bosnaam (wisp = weidebeek, laar = open plek in een bos).⁴

De geschiedenis van Wespelaar speelt zich vooral af rond het kasteeldomein, dat vanaf de 12de eeuw achtereenvolgens in handen was van de adellijke families van Overbeke – ook genoemd Wisplar -, van Erpe, Uiterliemingen, de Harchies, de Carondelet, du Chasteler, Spinola, Proli en Walckiers. De

⁴ Omer Vandeputte, *Gids voor Vlaanderen: toeristische en culturele gids van de Vlaamse Gemeenten*, 2007, 263–64.

heerlijkheid Wespelaar verwierf haar zelfstandigheid in 1644. In 1796 kwam het domein in handen van de Leuvense brouwersfamilie Artois en haar opvolgers Marnef en Willems. Eind 19de eeuw werd het bezit van de familie de Spoelberch. Senator en burgemeester Willems liet in 1881 een prachtig kasteel in renaissancestijl optrekken door architect Beyaert. In 1954 werd het afgebroken en vervangen door een groot landhuis ontworpen door architect Barbe. In het landgoed van ongeveer 90 ha bevinden zich nog twee kasteeltjes, die eigendom zijn van de familie de Spoelberch, met name Herkenrode en Bosveld. In het dorp brandden de Duitsers in augustus en september 1914 47 woningen plat en vermoordden ze 21 inwoners.⁵

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijker bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

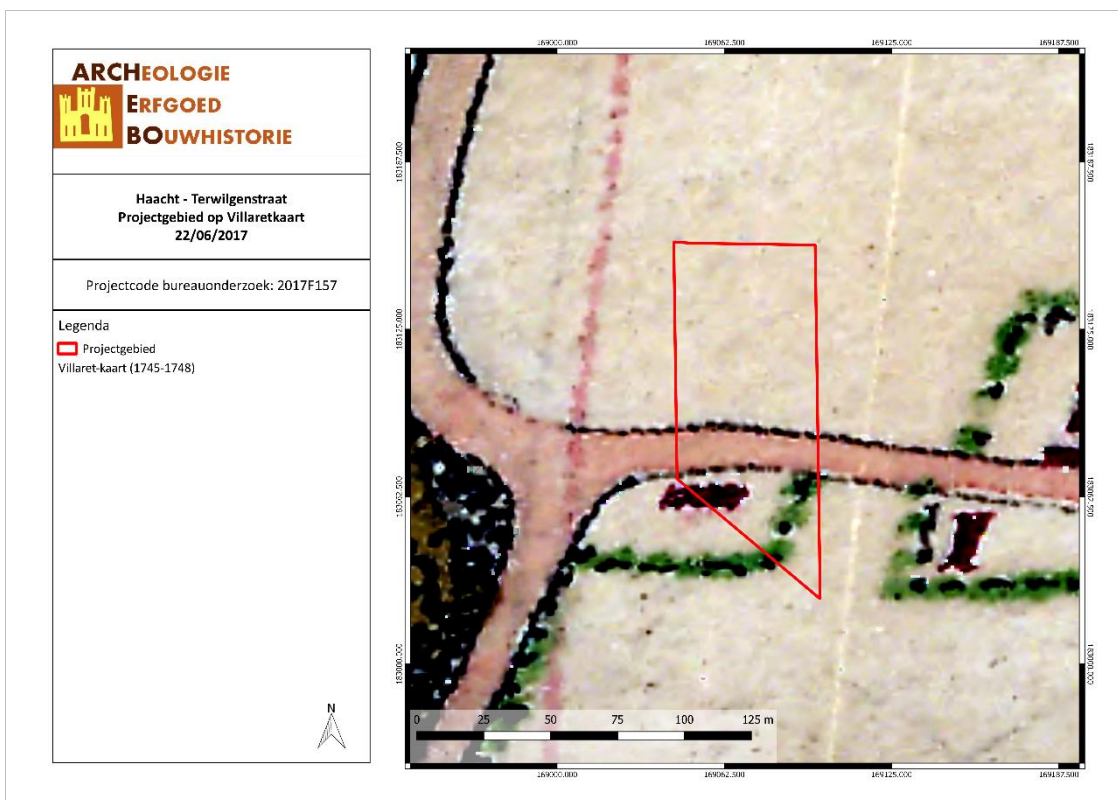
De kaart van de Franse ingenieurs-geografen, ook wel **Villaretkaart** (1745-1748) genoemd, bestrijkt grote delen van het huidige Belgische grondgebied en vertelt ons hoe het landschap erbij lag in het midden van de 18de eeuw. Na de slag bij Fontenoy (1745) kregen de Fransen voor enkele jaren de controle over onze gebieden. Het is in die militaire context dat de meer dan 80 kaartbladen ontstonden.⁶ Op de Villaretkaart is te zien hoe door het zuidelijk gedeelte van het projectgebied een weg loopt. Net ten zuiden van de weg staat een gebouw (dat omringd wordt door een haag?).

De **Ferrariskaarten** zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied, hoewel soms lokale verschuivingen mogelijk zijn. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat het gehele projectgebied en de omgeving gebruikt werden als bouwland, die deels begrensd worden door hagen. Over de noordelijke grens van het projectgebied loopt een ongeplaveide weg. Het gebouw dat weergegeven werd op de Villaretkaart, is niet meer zichtbaar op de Ferrariskaart. Wel is er bebouwing in de omgeving van het projectgebied.

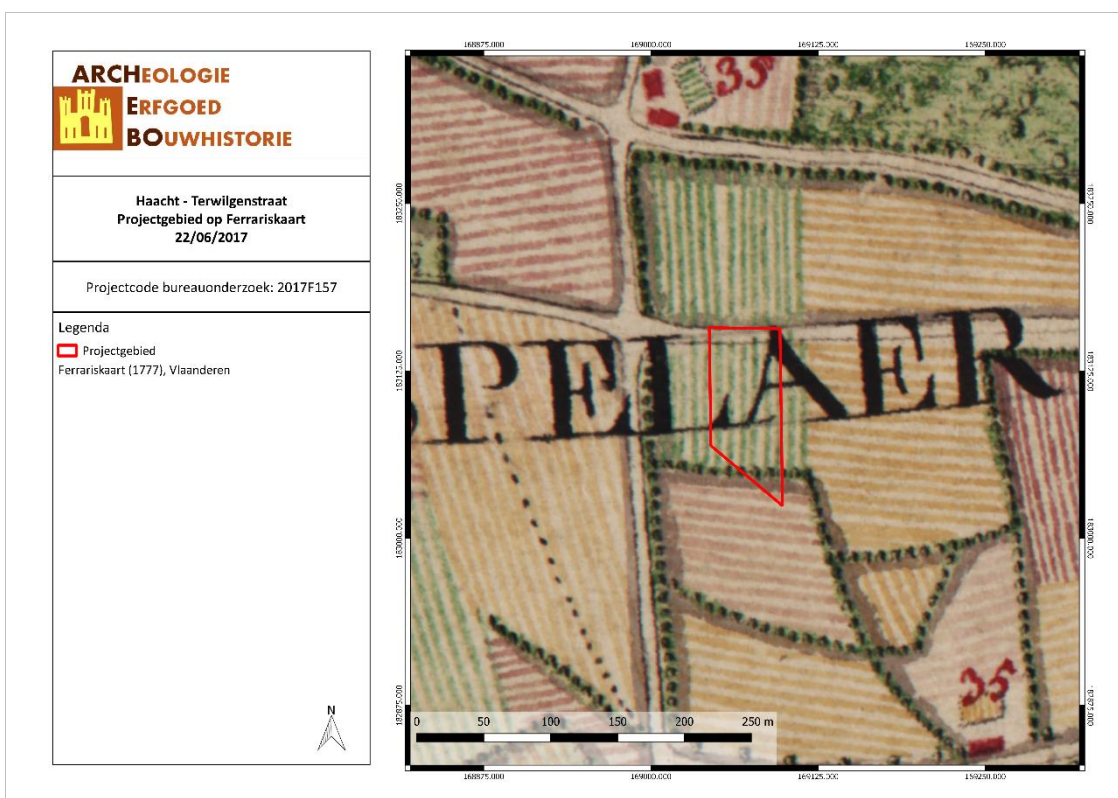
⁵ Ibid.

⁶ KU Leuven, "Kaart van de Franse ingenieurs-geografen (1745-1748)", geraadpleegd 2 januari 2017, <https://bib.kuleuven.be/ub/nieuws/2015/kaart-van-jean-villaret-1745-1748-digitaal-beschikbaar-via-limo>.

HATE/17/06/22/17 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).

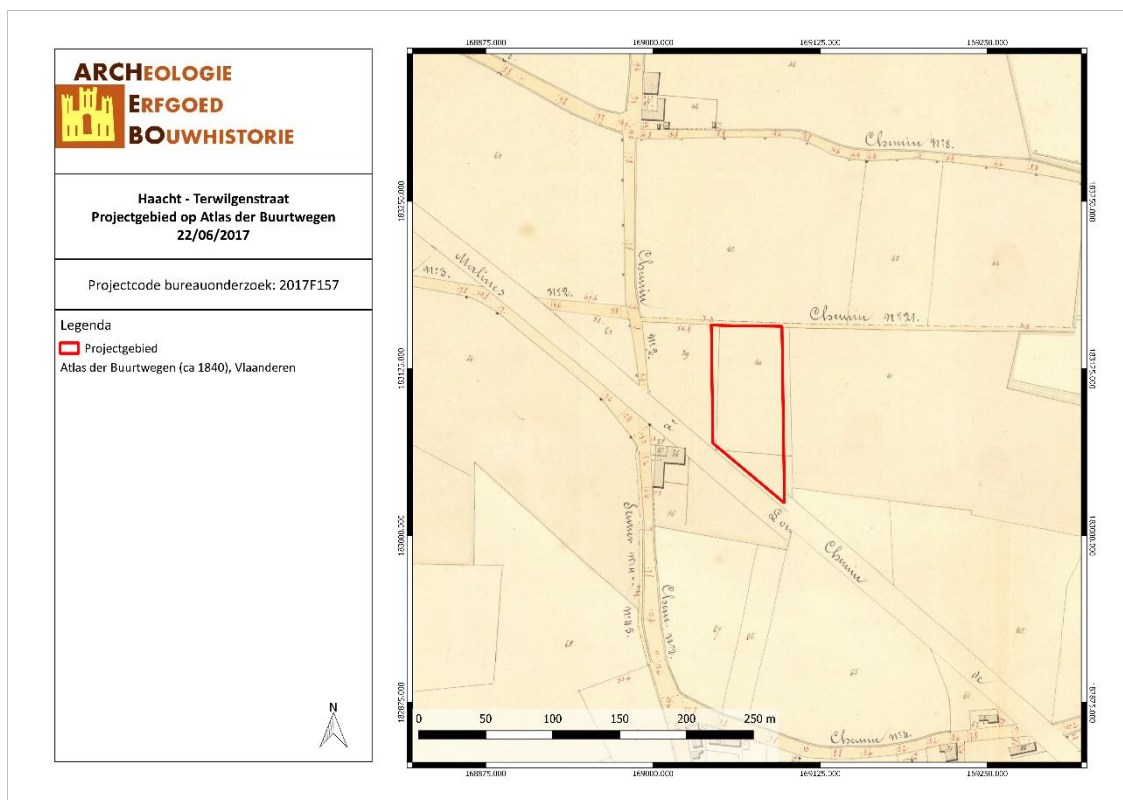

HATE/17/06/22/18 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017).

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De wetgever wilde in 1841 ondubbelzinnig aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Bedoeling was dus een inventarisatie te maken van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare

erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Voetwegen zijn smalle wegen (soms maar 1 meter breed) en de bedding behoort gewoonlijk toe aan de aangelanden. In de periode 1843-1845 werden voor alle gemeenten leggers, openbare registers, van de buurtwegen opgemaakt. Deze zijn de geschiedenis ingegaan als Atlassen der Buurtwegen. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.⁷ Op de Atlas der Buurtwegen wordt de weg die over de noordelijke grens loopt benoemd als Chemin nr. 21. Langs de zuidwestelijke grens loopt de *Chemin de Fer de Malines à Louvain*, m.a.w. de IJzeren weg/spoorweg van Mechelen naar Leuven. Deze spoorweg werd dus tussen ca. 1777 en ca. 1840 aangelegd.

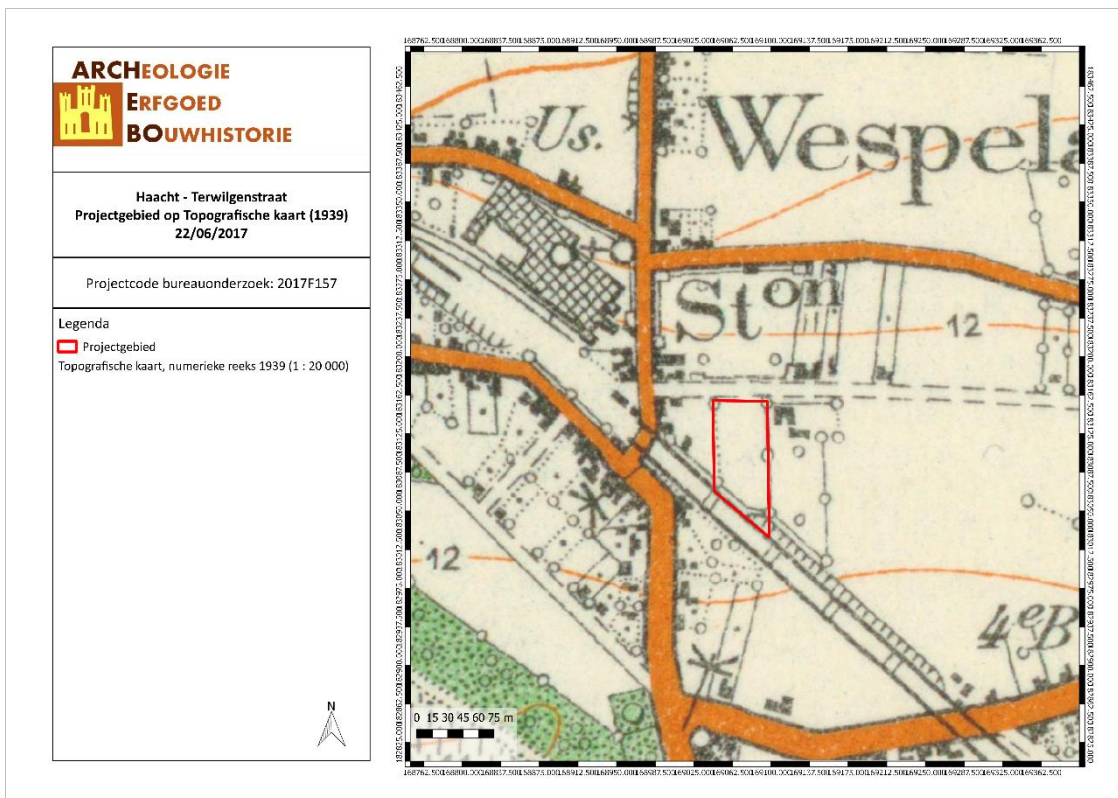
HATE/17/06/22/19 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).

De Vandermaelenkaart en Popp-kaart tonen net dezelfde situatie als te zien is op de Atlas der Buurtwegen. Tussen 1939 en 1969 verschijnt de eerste bebouwing binnen het projectgebied. In de omgeving van het gebied wordt reeds eerder bebouwing weergegeven op de topografische kaarten van de 20ste eeuw. Tussen 1969 en 1981 lijkt de bebouwing op de topografische kaarten af te nemen, maar de kaarten zijn te onduidelijk om details in verband met de gebouwen af te lezen.

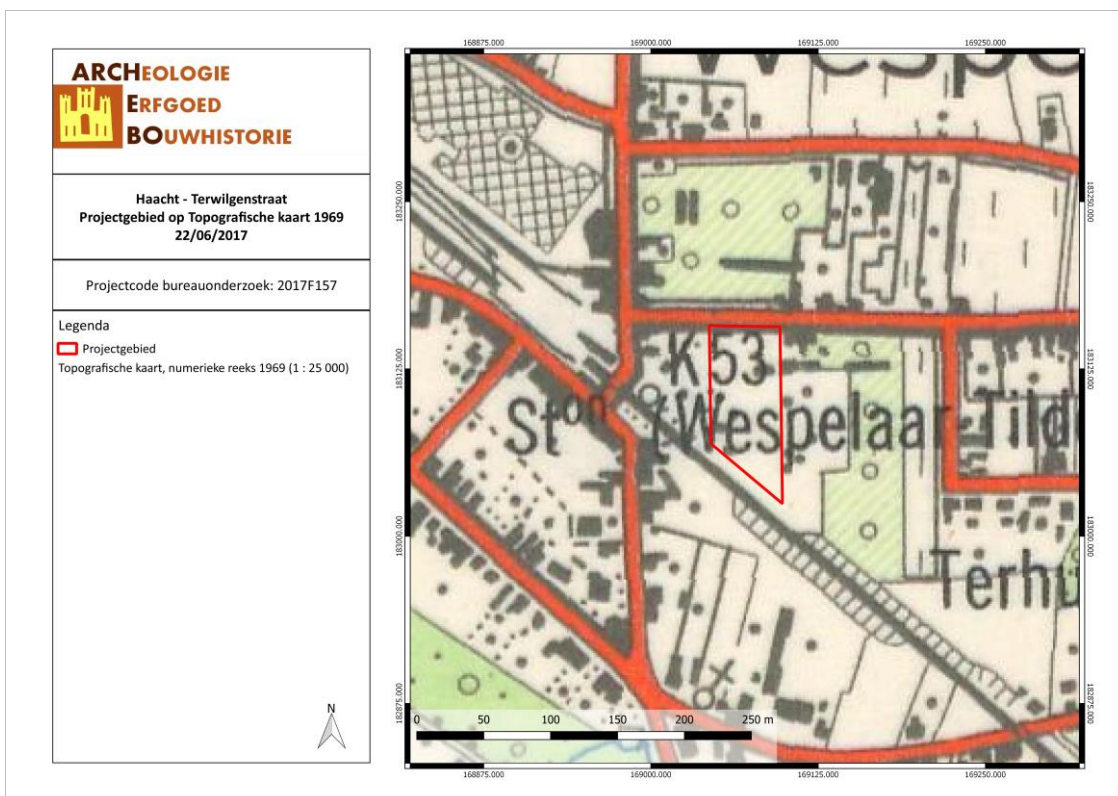
⁷ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2017, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

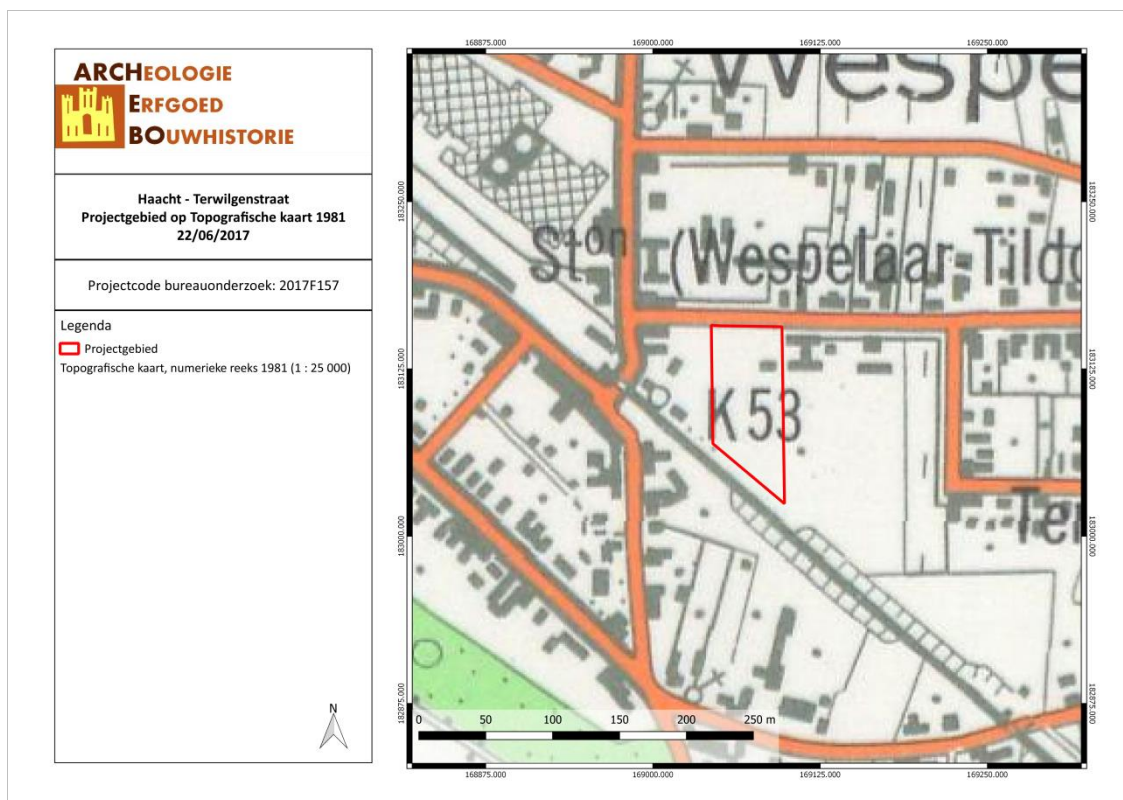
HATE/17/06/22/20 - Digitale aanmaak

Figuur 27: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Geopunt, 2017).

HATE/17/06/22/21 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Geopunt, 2017).

HATE/17/06/22/22 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 (Geopunt, 2017).

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied zeker bebouwing aanwezig was sinds de tweede helft van de 20ste eeuw. Mogelijk was er ook reeds vroeger bebouwing aanwezig en dit tussen 1748 en 1778 (Villaret en Ferraris). Toch kunnen we historisch gezien spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak het Franse kampement dat deel zou hebben uitgemaakt van een Franse verdedigingslinie tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748). Daarnaast werden nog vondsten uit de Steentijd, IJzertijd, Middeleeuwen, 17de en 18de eeuw, WO I en WO II gedaan in de omgeving. Op basis van deze gegevens kunnen archeologische sporen aanwezig zijn binnen het plangebied.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Landmeterskantoor Winston Schoeters een archeologienota opgemaakt voor de Terwilgenstraat in Haacht. Twee percelen zijn opgenomen in het plan. Het reeds bebouwde perceel wordt verkleind. De westelijke perceelgrens wordt opgeschoven naar het oosten, de zuidelijke naar het noorden. De bebouwing blijft behouden. Het tweede perceel wordt ingedeeld in drie loten die elk voorzien worden van een bouwzone. Lot 1 krijgt een bouwzone van ca. 1.135 m², lot 2 een van ca. 120 m² en lot 3 een van ca. 126 m².

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Op de Villaretkaart (ca. 1745 – 1748) wordt een gebouw weergegeven, maar deze constructie is reeds verdwenen op de Ferrariskaart (ca. 1777). Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er bebouwing aanwezig was binnen het projectgebied vanaf de 20ste eeuw.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak het Franse kampement dat deel zou hebben uitgemaakt van een Franse verdedigingslinie tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748). Daarnaast werden nog enkele vondsten uit de Steentijd, IJzertijd en Middeleeuwen geregistreerd. Daarnaast is ook een site met walgracht uit de 17de eeuw teruggevonden, een lusthof uit de 18de eeuw, sporen van een Duitse gevechtslinie uit WO I en zeven bunkers van de KW-linie uit WO II.

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig was rond ca. 1748 (Villaretkaart), maar dat deze ook reeds verdwenen was rond ca. 1777 (Ferrariskaart). De topografische kaarten van de 20ste eeuw tonen dat er tussen 1939 en 1969 bebouwing kwam binnen het projectgebied. De kaarten zijn echter te onduidelijk om details in verband met de gebouwen af te lezen.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren. Er kunnen mogelijke sporen vanaf de Steentijd tot nu aanwezig zijn. Door de afwezigheid van water in de omgeving van het projectgebied is de kans op de aanwezigheid van Steentijdsite klein, maar kan niet uitgesloten worden.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Er is een verstoring geweest tussen ca. 1748 en ca. 1777 door de (tijdelijke?) bebouwing. Er zijn op de rest van het te verkavelen perceel geen verstoringen in het verleden in kaart gebracht. Hier worden slechts weinig verstoringen verwacht.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Op het terrein zullen door de opdrachtgever, Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, de perceelgrenzen van het projectgebied aan de Terwilgenstraat 8 in Haacht gewijzigd worden. De oppervlakte van het reeds bebouwde perceel wordt verkleind. De westelijke perceelgrens wordt opgeschoven naar het oosten, de zuidelijke naar het noorden. De bebouwing blijft behouden. Het tweede perceel wordt ingedeeld in drie loten die elk voorzien worden van een bouwzone. Lot 1 ligt in het zuidelijk gedeelte van het perceel en krijgt een bouwzone van ca. 1.135 m², lot 2 ligt naast het bebouwde perceel en krijgt een bouwzone van ca. 120 m² en lot 3 één van ca. 126 m².

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak het Franse kampement dat deel zou hebben uitgemaakt van een Franse verdedigingslinie tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748). Daarnaast werden nog enkele vondsten uit de Steentijd, IJzertijd en Middeleeuwen geregistreerd. Daarnaast is ook een site met walgracht uit de 17de eeuw teruggevonden, een luthof uit de 18de eeuw, sporen van een Duitse gevechtslinie uit WO I en zeven bunkers van de KW-linie uit WO II.

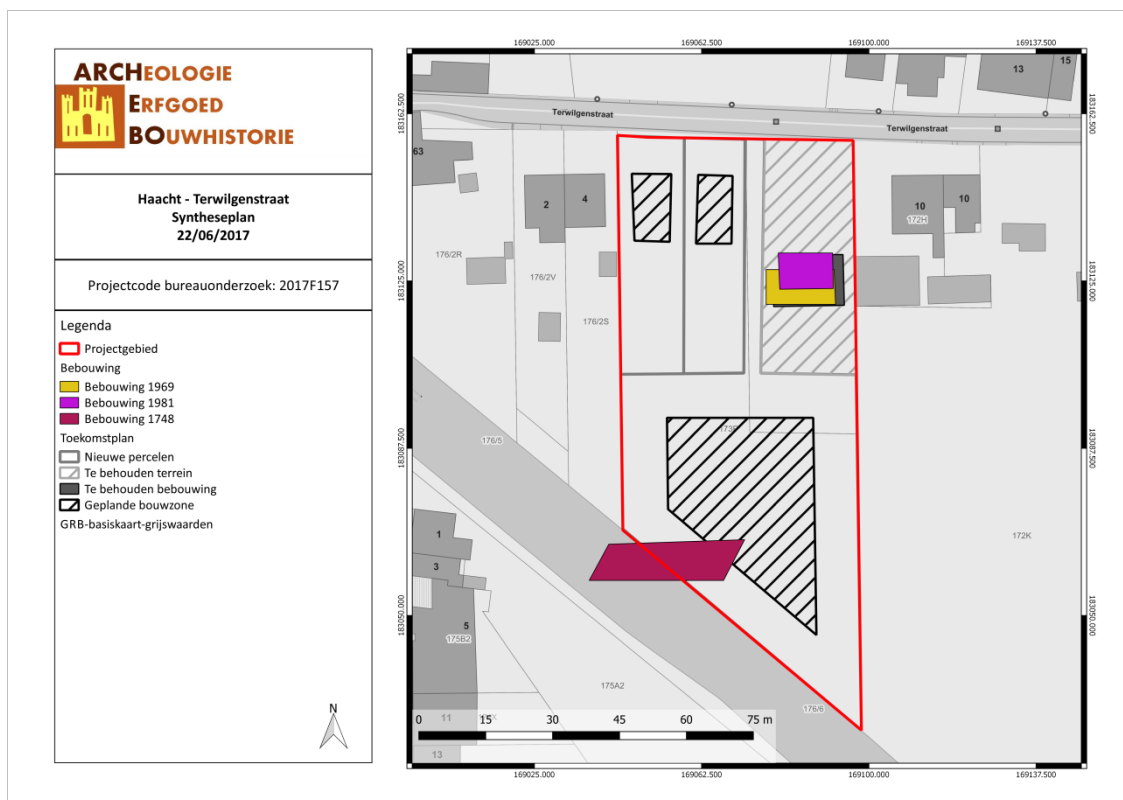
Historische interpretatie van het gebied concludeert dat bebouwing reeds aanwezig was rond ca. 1748 (Villaretkaart), maar ook reeds verdwenen was in ca. 1777 (Ferrariskaart). Aan de hand van de topografische kaarten uit de 20ste eeuw is bebouwing te zien. De kaarten zijn echter te onduidelijk om details in verband met de gebouwen af te lezen.

Op de bodemkaart wordt het terrein gekarteerd als bebouwde zone en Pcm. Een bodem van het type Pcm is een matig droge, lichte zandleem grond met diepe antropogene humus A horizont.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

In het projectgebied zijn geen archeologische waarden gekend. In de ruime omgeving zijn wel sporen teruggevonden uit de Steentijd, IJzertijd, Middeleeuwen, 17de en 18de eeuw, WO I en WO II.

De bodem kan verstoord zijn tijdens de bouw van het gebouw dat te zien is op de Villaretkaart. Zoals te zien is op het Synthesepan stond er rond 1745-1748 een gebouw in het zuidelijk gedeelte van het projectgebied. Deze bebouwing wordt echter niet meer weergegeven vanaf de Ferrariskaart (ca. 1777). Op de topografische kaarten van 1969 en 1981 is bebouwing te zien op dezelfde plaats als de huidige bebouwing. De rest van de percelen blijft onbebouwd. Binnen het plangebied zullen door Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA de perceelgrenzen aangepast worden. Het reeds bebouwd perceel zal verkleind worden en de bebouwing blijft behouden. Het andere perceel zal ingedeeld worden in drie loten, elk voorzien van een bouwzone.

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren. Dit wordt kort besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Baeyens, L. *Bodemkaart van België - Verklarende tekst bij het kaartblad Haacht 74W*. Instituut tot aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw, 1962.

Bogemans, Frieda, en Marc Van Molle. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart - Kaartblad 24, Aarschot*. Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 2007.

Van Ranst, E, en C Sys. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000.

Vandeputte, Omer. *Gids voor Vlaanderen: toeristische en culturele gids van de Vlaamse Gemeenten*, 2007.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Inventaris Onroerend Erfgoed". Geraadpleegd 17 januari 2017.
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

Geopunt Vlaanderen. "Atlas der Buurtwegen". Geraadpleegd 2 januari 2017.
<http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

KU Leuven. "Kaart van de Franse ingenieurs-geografen (1745-1748)". Geraadpleegd 2 januari 2017.
<https://bib.kuleuven.be/ub/nieuws/2015/kaart-van-jean-villaret-1745-1748-digitaal-beschikbaar-via-limo>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij verkavelingsvergunningen	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017).....	6
Figuur 4: Vooraanzicht van projectgebied (Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, 2017)	8
Figuur 5: Weiland op het projectgebied (Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, 2017).....	8
Figuur 6: Weiland aan zuidelijke grens van het projectgebied (Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, 2017).....	9
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017).....	9
Figuur 8: Plan van de geplande werken (Landmeterskantoor Winston Schoeters BVBA, 2017)	10
Figuur 9: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2017)	10
Figuur 10: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017).....	11
Figuur 11: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017).	12
Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2017).	12
Figuur 13: Haacht aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)	13
Figuur 14: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2017).....	14
Figuur 15: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2017).	15
Figuur 16: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016).	15
Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2017).	16
Figuur 18: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017).	17
Figuur 19: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017).....	17
Figuur 20: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2017).....	18
Figuur 21: Projectgebied en CAI-locaties op La Droite du Camp de Malines, 1747.	19
Figuur 22: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2017).	20
Figuur 23: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (AOE, 2017)	21
Figuur 24: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).	23
Figuur 24: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017).....	23
Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).....	24
Figuur 27: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Geopunt, 2017).	25
Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Geopunt, 2017).	25
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 (Geopunt, 2017).	26
Figuur 30: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2017).....	29

7 PLANNENLIJST

HATE/17/06/22/1 - Digitale aanmaak	6
HATE/17/06/22/2 - Digitale aanmaak	6
HATE/17/06/22/3 - Digitale aanmaak	9
HATE/17/06/22/4 - Digitale aanmaak	10
HATE/17/06/22/5 - Digitale aanmaak	11
HATE/17/06/22/6 - Digitale aanmaak	12
HATE/17/06/22/7 - Digitale aanmaak	13
HATE/17/06/22/8 - Digitale aanmaak	14
HATE/17/06/22/9 - Digitale aanmaak	15
HATE/17/06/22/10 - Digitale aanmaak	16
HATE/17/06/22/11 - Digitale aanmaak	17
HATE/17/06/22/12 - Digitale aanmaak	17
HATE/17/06/22/13 - Digitale aanmaak	18
HATE/17/06/22/14 - Digitale aanmaak	19
HATE/17/06/22/15 - Digitale aanmaak	20
HATE/17/06/22/16 - Digitale aanmaak	21
HATE/17/06/22/17 - Digitale aanmaak	23
HATE/17/06/22/18 - Digitale aanmaak	23
HATE/17/06/22/19 - Digitale aanmaak	24
HATE/17/06/22/20 - Digitale aanmaak	25
HATE/17/06/22/21 - Digitale aanmaak	25
HATE/17/06/22/22 - Digitale aanmaak	26
HATE/17/06/22/23 - Digitale aanmaak	29